

נשיה בחוקיך

עלון שבועי על פרשת השבוע ועניני השעה
מתורתו של מרן פוסק הדור רבינו **נסים קרליץ שליט"א**

גליון מס' 197 • אחרי מות קדושים תשע"ח

קדושים תהיו (יט, ב)

קווי הנייעס = פריקת עול תורה

משלחת רבנים ואשי חינוך שעלו למעונו של מרן הגאון רבי נסים קרליץ שליט"א, שמעו מפיו דברים נוקבים אודות חובת ההתרחקות וההתנזרות מהשימוש ב"קווי הנייעס". בדבריו אמר מרן שליט"א: בכל דור ודור מחפש היצר הרע מקום להביא לביטול תורה בשמיעת דברים שאין בהם תועלת, וביותר בשמיעת דברים שיש בהם זלזול שמביא לפריקת עול תורה. בוודאי שיש להימנע מלשמוע הקווים הללו, ויש להזהיר גדולים על הקטנים בדבר הסכנה שבזה. (סברי מרן)

איש אמו ואביו תראו (יט, ג)

מורא אב ואם

במס' קידושין (ל"ז): ת"ר איזהו מורא ואיזהו כיבוד. מורא - לא עומד במקומו ולא יושב במקומו ולא סותר את דבריו ולא מכריעו, כיבוד - מאכיל ומשקה מלביש ומכסה מכניס ומוציא.

עוד בגמ' (ל: ל"א). תניא רבי אומר גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שבן מכבד אמו יותר מאביו מפני שמשדלתו בדברים. [מפתה אותו כדמתרגמינן וכי יפתה ארי ישדל, רש"י] לפיכך הקדים הקב"ה כיבוד אב לכיבוד אם וגלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שהבן מתיירא מאביו יותר מאמו מפני תורה. לפיכך הקדים הקב"ה מורא האם למורא האב.

מבואר ממש"כ שהבן מתיירא מאביו יותר מאמו מפני שמלמדו תורה, שיסוד ושורש ציווי התורה להתירא מן האב, אינו מפני שהבן מפחד וחושש מאביו מפני שבידו להכותו או להענישו, דאין זה מורא מן האב אלא מן המכות והעונש, אלא צריך להתירא מפני שהבן מחשיב את אביו במעלה והוא מפני שמלמדו תורה דאז ירא ממנו.

וגדר מצות מורא כתב הרמב"ם (ספר המצוות עשין ר"א) וז"ל, היא שצונו לירא מאב ואם, והוא שיתנהג עמהם כמנהג מי שהוא ירא ממנו שיענישהו כמו המלך וילך עמהם כדרך שילך עם מי שיפחד ממנו וירא מהגיע לו ממנו מה שימאס, והוא אמרו יתעלה איש אמו ואביו תיראו, ולשון ספרא אי זה הוא מורא לא יושב במקומו וכו' עכ"ל.

פירוש: שהנהגה שבן צריך לנהוג ולהתייחס לאביו ואמו הוא כמו שנוהג מלך שיירא ממנו מפני שיכול להענישו, ולא שצריך לפחד באמת שמא יענישהו, אלא שצריך להתייחס אליו בכבוד כזה כמו שיכול להעניש אותו, והיינו שיירא ממנו לעשות או לדבר דבר שאינו לרצונו.

וכמובן לבוא בטענות אל אביו ואמו זהו היפוך ממורא [כגון שאומר לאמו בצורת טענה שתסר מלח במאכל, הלחם אינו טרי, למה כך, ולמה כך] או לומר או לרמז להם שאתם מהדור הישן ואינכם מבינים אותנו או ללחוץ על אביו ואמו עד שהם נכנעים מפניו שלא לרצונם, או שמתערב בענינים של הוריו שלא לרוחם, או להסתכל בסתריו ובמכתביו של אביו או להסתכל בטלפון שלהם מי התקשר אליהם, וכל כיוצא בזה אם אינו לרוחם ולרצונם של הוריו, כל זה יש בזה חסרון מורא, וכבר אמרו בגמ' נאמר איש אמו ואביו תיראו ונאמר את ה' אלקיך תירא ואותו תעבוד, השוה הכתוב מוראת אב ואם למוראת המקום.

הורים המעניינים באיזה דבר אצל בנם ואם יענה להם תשובות אמיתיות הרי זה יצערם, יש למצוא התחמקות מלענות תשובות אלו. אך כשאי אפשר, והברירה או לשתוק או לצערם ע"י התשובות, וגם השתיקה מצערת, יש לשתוק.

נשואה בכיבוד אביה ואמה

במס' קידושין (ל: ת"ר, איש – אין לי אלא איש, אשה מנין, כשהוא אומר תיראו הרי כאן שנים, א"כ מה ת"ל איש, איש סיפק בידו לעשות [סיפק, יכול שאין מוחה בידו, רש"י], אשה אין סיפק בידה לעשות מפני שרשות אחרים עליה [בעלה, רש"י], אמר רב אידי בר אבין אמר רב, נתדרשה שניהם שוים [נתגרשה מבעלה הרי היא כאחיה מצות כיבוד, רש"י].

ודע דמש"כ שאשה נשואה פטורה מכיבוד אב ואם, אין זה פטור לגמרי מעצם המצוה, דעצם המצוה היא חייבת כמו בהיותה לא נשואה, אלא כיון שהיא נשואה אין יכולת בידה לקיים המצוה כיון שמשועבדת לבעלה, וכן הוא בהדיא בר"ן שכתב וז"ל, נתגרשה מבעלה הרי היא כאחיה במצות כבוד וקמ"ל דמשום דנשאת לא פקע חיובא מינה, עכ"ל.

מבואר דאף בהיותה נשואה אינה פטורה לגמרי אלא דבעצם היא חייבת רק דאינה יכולה לקיים המצוה מחמת השיעבוד. **ומה"ט** כתב הש"ך (ס"ק י"ט) ונראה דאם אין בעלה מקפיד, חייבת בכל דבר שאפשר כמו האיש, עכ"ל. והיינו כיון דאין זה פטור מעצם המצוה אלא רק דמחמת השיעבוד אינה יכולה לקיים המצוה, א"כ כשאין בעלה מקפיד, ואין הכיבוד סתירה לשיעבוד לבעלה על כן חוזר החיוב למצות כיבוד אב. וכאמור מהש"ך דאם אין בעלה מקפיד חייבת בכל דבר שאפשר כמו האיש. ולכן אם בעלה אינו נמצא בביתו ואין לאשתו מה לעשות בשעה זו עבור בעלה, הדר חיובא בכיבוד אביה ואמה אף אם בעלה מקפיד שלא תכבד הוריה באותה הזמן מחמת איזה סיכסוך שיש לו עמהם, וכיוצ"ב, אין בעלה יכול למנוע אותה מלכבדם כל שאין בזה סתירה לשיעבוד שאשתו משועבדת לו.

ובתוס' (ד"ה שיש רשות אחרים עליה) הקשו, ואע"ג דמעשה ידיה לבעלה מדרבנן בעלמא, מ"מ אינה מצויה אצל אביה אלא אצל בעלה, עכ"ל. פירוש: "מעשה ידיה" הוא מה שהאשה הרויחה ממעשה ידיה, מדאורייתא שייך לעצמה ורבנן תיקנו ששייך לבעלה מ"מ מדאורייתא יכול בעלה לעכב בעדה מלעשות מעשה ידיה כיון שהיא משועבדת לו, והשיעבוד של אשה נשואה באופן כללי הוא שתהיה מוכנה לעשות צרכי בעלה. הן אמנם יש מחיובי השיעבוד דברים שהיא חייבת לבעלה מדאורייתא וישנם דברים שחכמים תיקנו, מ"מ כל שיעבוד עושה שאין היא יכולה להמצא ברשות אביה, וממילא אין היא יכולה לקיים מצות כיבוד אב ואם, כיון שרשות אחרים עליה אינו פטור מן המצוה אלא הוא שיעבוד לבעלה, לכן אין נפקא מיניה אם השיעבוד הוא מדאורייתא או מדרבנן. ולא זו בלבד, אלא כל אדם שמשועבד לחבירו כגון אדם שנמכר לעבד עברי או משכיר את עצמו וצריך להיות אצלו כך וכך שעות ביום, הרי שבאותם השעות אינו יכול לקיים מצות כיבוד אב ואם, וה"ה למי שמשועבד למלאכת בעל הבית. ולא תקשי היאך מותר לאשה להנשא לאיש שע"י נישואיה רשות אחרים עליה הרי מפקיעה עצמה ממצות כיבוד אב ואם, ד"ל דבאמת אין היא נפטרת מן המצוה ואינה מפקיעה את עצמה מן המצוה, אלא שעושה מצב שאינה יכולה לקיים את המצוה.

ובת שאביה ציוה אותה שלא להנשא מחמת שרוצה שתשרתה וכיוצ"ב, אין היא צריכה לשמוע לו, אף אם נימא דאינה מחויבת מן הדין להנשא, דנתבאר לעיל דכל שהאב מצווה לבנו דבר שהוא לוקח מן בנו איזה דבר, אין להאב זכות לבקש זאת מבנו ועל האב מוטל לבטל דעתו מחמת דעת בנו, ולכן אם הבן רוצה ללמוד במקום מסויים והאב חושש שיעלילו עליו אין לבן לשמוע לאביו כיון שאביו לוקח לו את הצלחתו בתורה, וה"ה אם הבן רוצה להנשא עם אשה פלונית והאב אינו מסכים אינו צריך לשמוע, דכל שהאב לוקח מבנו את התורה שיכול ללמוד או את האשה שרוצה לישא, אין להאב זכות בזה, וה"ה כל אשה רוצה בטבעה להנשא ולהעמיד דורות ואין זכות לאביה לקחת לה את זה ואינה צריכה לשמוע לו.

ובעצם הדין שאשה נשואה כיון שמשועבדת לבעלה אינה חייבת בכיבוד הוריה, הקשה החיי אדם וז"ל, וצ"ע להפוסקים דכיבוד חמיו הוא דאורייתא למה פטורה, שהרי גם הוא חייב, כדלעיל דהאב קודם לאם מפני שגם היא חייבת בכבוד בעלה עכ"ל. והניח בקושיא. וי"ל דודאי שאני גדר כיבוד חמיו מגדר כיבוד אב ואם, דכיבוד אב ואם הוא כמ"ש בגמ' מאכילו משקהו וכו' וכמ"ש הרמ"א (סעי' ד) וישמשנו בשאר דברים שהשמש משמש רבו, ואילו כבוד חמיו הוא חיוב לכבדו כמו חיוב לכבד זקנים כמו לקום מפניו, אבל אינו חייב לטפל בו כמו להאכילו. וכך מבואר בש"ך ובפתחי תשובה. מעתה צריכה אשה נשואה לכבד את אביה ואמה כמו שאר זקנים חשובים, אף אם בעלה מקפיד על זה. ולכן אשה נשואה צריכה לקום בפני אביה ובפני חמיה. אשה נשואה שבעלה ואביה מסובין על שולחן אחד, והיא מגישה מאכלים לפניהם, ואין בעלה מקפיד שתכבד את אביה, מסתבר שיש לה להקדים וליתן מנה בראש לאביה ואח"כ תיתן לבעלה, כיון דאף בעלה חייב בכבוד אביה. (חוט שני)